

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 12.

V Ljubljani, 15. junija 1879.

Tečaj XIX.

Jagodnjek (Walderdbeere, *Fragaria vesca*.)

(Učilni poskus.)

Otroci! Cvetico, kojo imamo danes v roki *) in kojo hočemo natančnejši pogledati, poznate vsi; kako se zove? Jagodnjek. Vsi skupaj! To je jagodnjek. Zakaj se tako imenuje? Ker nam rodi okusne jagode. O čem smo sedaj govorili?

1) O imenu (se napiše!) Povej mi, kar smo o imenu te cvetice slišali! Ta cvetica imenuje se jagodnjek, ker nam daje okusne jagode. Vsi skupaj!

Kje raste jagodnjek? J. raste povsod po gozdih in ertih, posebno po solnčnatih krajih. Kedaj cveti? J. cveti navadno od aprila do junija. — Povej mi, kar smo

2) o najdišču jagodnjekovem (se napiše!) slišali! Jagodnjek cvete od aprila do junija po gozdih in ertih posebno na solnčnatih krajih. Vsi skupaj!

Sedaj hočemo pa nekoliko o jagodnjekovih

3) delih (se napiše!) govoriti! Kako se imenuje spodnji jagdel? Korenika **) Kako se zove ta-le del? Steblo. Ta-le? Listje. In to? Cvet. Koliko delov ima toraj jagodnjek? Povej še enkrat vse štiri jagodnjekove dele! — Vsi.

Koliko delov ima korenika? Stercelj, živnice in pritlike. Kakove podobe je štercelj? Štercelj je precej dolg in valjast. Kake so živnice? Nitaste in dolge. Kake so pritlike? Nitaste in dolge. Zakaj je kore-

*) Vsak učenec mora svoj jagodnjek v roki imeti! Pis.

**) Otroci morajo vedno v celih stavkih odgovarjati! Pis.

nika? Da rastlino v zemlji derži in da živni sok iz zemlje vlačí. Kaj se s pritlikami zgodi? Te rastejo dalje, srkajo sok iz zemlje, ter začenjajo korenike za nov jagodnjek poganjati. (Se pokaže!) Povej vse, kar smo se sedaj

a) o koreniki (se napiše!) učili! Korenika ima štercelj, pritlike in mnogo živnic. Štercelj je valjast in debel, živnice in pritlike so dolge in nitaste. Korenika služi za priterjevanje na stališče in v sprejemanje živnega soka. — Vsi skupaj!

Kako se imenuje ta jagodnjekov del? Steblo. Kako raste? Po konci. Kako visoko postane? (Se premeri.) 1 dm. in čez. Kako podobno ima? Okroglo. Kake snovi je? Zeljnate. (Nasprotje! Lesnata stebila, [debla] dreves in grmov!) S čem je pokrito? Z lasmi. Kako stojé? Naravnost proč. Je-li samo steblo z lasmi pokrito? Tudi peceljni. Povej, kar smo se učili o

b) steblu (se napiše!) Steblo je čez 1 dm. visoko, stoječe, okroglo, zeljnato in kosmato. — Vsi skupaj!

Iz česa rasto listi? Liste poganja korenika. Kje pa pri drugih rastlinah listje raste? Na vejah i. dr. Kaj ima list tu? Pecelj. Kako je toraj listje, ker ima pecelj? Peceljnat. Koliko listov je na vsakem peclju? Trije. Kakošne podobe so listi? So jajčasti. Kaki so po površini? S tankimi lasci pokriti in debelo žilasti. Kak je listov rob? Debelo napiljen. (Kdo pozna celorobe liste?) Kaj smo sedaj o

c) listju (se napiše!) slišali? Listje poganjajo korenike. Oni so peceljnat, jajčasti, s tankimi lasci pokriti, debelo žilasti in debelo napiljeni. — Vsi skupaj!

Kako se imenuje najlepši del rastline? Cvet. Koliko cvetov ima jagodnjek? Kje so? Na vrhu stebila. Kje imajo druge rastline cvet? Na vejah i. dr. N. pr.?

Ako cvet bolj vestno opazujemo, najdemo zopet štiri dele: čašo, venec, prašnike in pestiče. (Te dele si pusti učitelj od več učencev natanko pokazati.) Več učencev pove še enkrat vse cvetne dele! — Koliko listov ima čaša? Pet. Kake barve so? Zelene. Koliko delov ima venec? Pet. Kake barve? Bele. (Kdo pozna drugo cvetico s belim vencem?) Koliko prašnikov ima jagodnjek? Mnogo. Koliko pestičev? Mnogo. Kako podobo imajo pestiči? Spodaj debelo — plodnica —, potem tenko — vrat — in zopet okroglo — brazda —. Ponovi, kar smo slišali o

d) cvetu (se napiše!) Cvetje raste verhu stebila in ima čašo, venec, prašnike in pestiče. Čaša ima pet zelenih, venec pa pet belih listov. Prašnikov in pestičev pa je mnogo. — Vsi skupaj!

Iz česa nastane sad? Iz plodnice. Kako? Od prašnikov pade prah na brazdo, od tod gre skoz votel vrat v plodnico in iz te nastane plod. Pri jagodnjeku pa se še celo plodišče omeseneli in pravi sadeži so le kot drobna zrnca po njem raztreseni. Kako podoba ima jagoda? Okroglo. Kakošno barvo? Rudečo. — Povej, kar smo slišali o

e) plodu (se napiše!) jag. Plod nastane iz plodnice, je okroglast, rdeč in se imenuje jagoda! — Vsi skupaj!

Zakaj je jagodnjek? Daje nam okusne jagode, čebele in čemerlji nabirajo si iz njegovega cvetja sladčič, razveseljuje nas s svojim lepim cvetom in nekteri ga tudi v vertih sadé. To kar smo sedaj o

4) koristi (se napiše!) jagodnjekovi slišali, ponovi še najpred kak posamezen učenec, potem pa vsi skupaj.

Sedaj se vse po na šolske tabli napisanem osnutku ponovi:

Jagodnjek.

1) Ime.	c) listje.
2) Najdišče.	d) cvet.
3) Deli.	e) plod.
a) korenika.	4) Korist.
b) steblo.	

Učitelj stavi taka vprašanja, da učenci primeroma ovo odgovoré, kar so popred vsi skupaj (tukaj z razpertimi čerkami tiskano) govorili. Ko se je to tako parkrat ponovilo, pokliče se lahko kakov boljši učenec, ki potem raz katedra, s cvetico v roki, ovo popíše. Tako dobro preučena tvarina porabi se sedaj kot diktat ali za spisje.

Na konci memorira se pesen:

Jagode in otroci.

1.

Naše vé jagode, kdo vas je vstvaril?
Kdo vam dal lepi duh, kdo vas je vsadil?
Kdo vas polival je, kdo vas oplel?
Kdo vas pokrival, da mráz vas nij vzel?

2.

Oče nebeski je jagode vsadil,
Žlahno jih dišati On je navadil;
Naj bi učile nas, Njega ljubiti,
Naj bi nas vabile, Boga hvaliti!

3.

Urno jih tergajmo, jagode drage,
Hitro nabirajmo polne bisage.
Pa ne pozabimo, kdo nam jih dá:
Hval'mo za jagode ljub'ga Bogá.

Ant. Slomšek.